

Nr 61.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1935 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Vänern.

(4:e avd.)

I den till riksdagen avlätna, den 4 januari 1935 dagtecknade propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1935/1936, har Kungl. Maj:t (utgifter för kapitalökning, bil. 3, punkt 38) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Vänern för budgetåret 1935/1936 beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avläten, den 8 mars 1935 dagtecknad proposition, nr 178, under återopande av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Vänern för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor, att utgå av läne-medel.

Det vid Västerbygdens vattendomstol anhängiga målet om Vänerns reglering har fortskridit så långt, att Kungl. Maj:t, den 1 mars 1935, på framställning av domstolen, förklarar hinder i de uti 4 kap. 13 § vattenlagen angivna hänseenden ej möta mot Vänernregleringen.

Vid sin till grund för Kungl. Maj:ts beslut liggande prövning av ärendet har vattendomstolen ansett att, därest man räknade med ett kraftvärde av 88 kronor per kW och år kontinuerligt levererad årskraft, regleringsvinsten icke skulle underskrida cirka 31 miljoner kronor och att man vid uppskattning av nyttan av en reglering av Vänern borde stanna vid detta värde. Företagets byggnadskostnader, vari jämväl inräknades skada och intrång å kronans egendom samt alla kostnader, som skulle erfordras för ändring av tekniska föremål m. m. till förekommande av skada, har vattendomstolen beräknat uppgå till högst cirka 5 miljoner kronor. Med tekniska föremål har vattendomstolen i detta sammanhang avsett byggnader, vägar, kajer och bryggor m. m. Omfattningen av skada och intrång å enskild tillhörig egendom genom regleringen har vattendomstolen uppskattat till högst 11 miljoner kronor. Vid beräkningen härav har skada och intrång, som skulle uppstå å åker och äng, upptagits till tre gånger sin beräknade storlek och skada och intrång, som skulle tillskyndas annan egendom, har fördubblats. Skillnaden

mellan 31 miljoner och 5 miljoner, eller 26 miljoner kronor, skulle således jämföras med 11 miljoner kronor. Vattendomstolen har i anslutning härtill funnit, att förhållandet mellan nytta och skada av företaget icke utgjorde hinder mot regleringens genomförande.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

Under en följd av år har riksdagen anvisat betydande belopp — för närvarande sammanlagt uppgående till omkring 4,000,000 kronor — till förberedande åtgärder för Vänerens reglering ävensom till bestridande av kostnader i samband med domstolsbehandling av frågan om tillstånd till sagda reglering. Därvid har emellertid vid intet tillfälle från Kungl. Maj:ts eller riksdagens sida tagits slutlig ståndpunkt till själva huvudfrågan om företagets genomförande, något som upprepade gånger betonats både av riksdagen och av vederbörande departementschefer.

De arbeten, för vilka vattenfallsstyrelsen i sin här förevarande framställning äskat medel, äro emellertid av den art, att de, för att komma till avsedd nytta, förutsätta, att Vänerens huvudreglering kommer till stånd. På grund härav fann jag mig också, såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, vid min anmälan inför Kungl. Maj:t den 3 januari 1934 av vattenfallsstyrelsens då gjorda framställning rörande utförandet av ifrågavarande arbeten icke kunna förorda, att i dåvarande läge en på densamma grundad proposition framlades för riksdagen.

Genom Västerbygdens vattendomstols i det föregående omförmälda skrivelse den 17 december 1934 ävensom Kungl. Maj:ts beslut i anledning härav den 1 mars 1935 har emellertid frågan om Vänerens huvudreglering nu fortskridit till den punkt, då ett slutligt ståndpunkttagande från statsmakternas sida påkallas och möjliggöres.

Såsom 1924 års riksdag framhållit, erbjuder Väneren genom sin storlek och belägenhet enastående möjligheter till magasinering av vattenkraft, vilka möjligheter böra tillvaratagas och ingå såsom ett led i programmet för den rationella användningen av landets energitillgångar. De för varje år ökade anspråken på kraftleveranser från södra och mellersta Sverige hava aktualiserat frågan om ett utnyttjande av berörda möjligheter inom en icke alltför avlägsen framtid. Visserligen kommer vid ett bifall till Kungl. Maj:ts för 1935 års riksdag framlagda förslag om stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m. att öppnas utväg för ett tillvaratagande av det nuvarande stora kraftöverskottet i Porjus genom dess överförande till landets sydligare belägna delar. Men även vid ett medräknande av nu berörda krafttillskott — vilket för övrigt vid en ökad kraftåtgång i Norrland kan beräknas icke i samma utsträckning stå till förfogande — har det s. k. centralblockets kraftbehov visat sådana tendenser till stegring, att åtgärder i god tid synas böra vidtagas för att tillgodose detsamma. Sedan länge har därvid räknats med att en reglering av Väneren skulle möjliggöra, att tillgängliga kraftresurser kunna bli på bättre sätt utnyttjade, då Vänerens stora energireserv framför allt kan komma till användning när kraftbehovet är stort och vattentillgången knapp i andra vattendrag. Den ekonomiska nyttan av ett sådant företag synes mig nu också vara väl bestyrkt genom vattenfallsstyrelsens och vattendomstolens i det närmaste slutförda utredningar, för vilka i det föregående redogjorts.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag mig böra förorda, att statsmakterna nu besluta sig för ett fullföljande av Vänerens reglering genom anvisande av byggnadsanslag för påbörjande av de arbeten, som bliva erforderliga för densamma.

De arbeten, som nu närmast ifrågakomma, avse rensningar i Göta älv vid Stallbackaön, Åkerström, Präststenarna, Haneström och Flottbergsströmmen till förebyggande av försämrade strömförhållanden för kanaltrafiken samt för minskad fallförlust mellan kraftstationerna. Dessa arbeten hava beräknats erfordra en arbetstid av 3 à 4 år, om fördyrande forcering undviks, samt draga en kostnad av tillhoppa 2,400,000 kronor, varav för budgetåret 1935/1936 ett belopp av 500,000 kronor beräknats bliva erforderligt. Mot vad sålunda föreslagits har jag icke funnit något att erinra, vadan jag tillstyrker förslag till riksdagen i enlighet med vad vattenfallsstyrelsen hemställt. Ett ytterligare skäl för påbörjande av dessa arbeten nu finner jag ligga däri, att härigenom möjlighet beredes för vattenfallsstyrelsen att sysselsätta delar av den arbetsstyrka, som blivit ledig efter avslutandet av arbetena med kraftstationen vid Vargön.

Redan i samband med Göta älvs veckoreglering hava omfattande uppsprängnings- och dammarbeten utförts, som bliva till nytta då Vänerens reglering skall genomföras. De tekniska anordningar, som nu återstå och som allenast hava sistnämnda större reglering till syfte, utgöras av de i förevarande proposition avsedda rensningsarbetena på olika ställen i Göta älv för en kostnad av 2,400,000 kronor; dessutom erfordras uppsprängning — för en beräknad kostnad av 1,200,000 kronor — av en kanal vid Huvudnäsön (intill Vänerens utlopp), i vilket avseende förslag skulle framläggas till nästkommande års riksdag.

Utskottet.

Vattendomstolens utredningar bekräfta att gagnet av Vänerens reglering bliver avsevärt, och tvekan synes knappast numera kunna råda om att företaget bör genomföras.

De nu närmast avsedda rensningsarbetena, vilka kostnadsberäknats till 2,400,000 kronor, skulle utföras under en arbetstid av 3—4 år. Utskottet tillstyrker, att det för deras igångsättande äskade anslaget av 500,000 kronor nu anvisas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Väneren för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor, att utgå av länemedel.

Stockholm den 22 mars 1935.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 58.